

MBK-001-001266

Seat No. _____

B. A. (Sem. II) (CBCS) Examination

March / April - 2018

Gujarati : Paper - IV

(Elective - I)

(ગુજરાતી વ્યાકરણ, સર્જન-લેખન કૌશલ-૨)

(Old Course)

Faculty Code : 001

Subject Code : 001266

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

સૂચના : (૧) કુલ પાંચ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવાના છે.
(૨) દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

૧ નીચેના 'બે' પૈકી કોઈ પણ એક ગદ્યખંડનું વિવરણ કરો :

૧૪

ચૂંટણીના જંગમાં તે હારી જાય છે, રમતના મેદાનમાં પરાજય પામે છે, કુસ્તીદાવ ખેલવામાં હાર પામે છે ત્યારે હાર પાછળ માત્ર વ્યક્તિગત મર્યાદાને જ જવાબદાર ગણીને હીનભાવથી પીડાતો માણસ શરમનો માર્યો કોઈને મોટું બતાવી શકતો નથી. વાસ્તવમાં આવી હાર માત્ર વ્યક્તિગત મર્યાદાને કારણે જ છે એવું નથી. દ્વન્દ્વ આવ્યું કે એકની જીત અને અન્યની હાર નિશ્ચિત જ છે. હાર અહીં વ્યક્તિની ઊંપણ, મર્યાદા કે ખામીને કારણે જ છે એમ માનવું એ એક પ્રકારનો ભ્રમ છે. આવા ભ્રમમાંથી ભાગ્યે જ કોઈ બાકાત રહી શક્યું હશે. પરાભવ પામેલો માણસ લઘુતાગ્રંથિથી પીડાયા વગર રહી શકતો જ નથી. પરંતુ આવું થાય એ સમજદાર માણસ માટે બરાબર નથી. માણસે બને તેટલું જલ્દી આવા ભ્રમમાંથી બહાર નીકળી જેવું રહ્યું. પરાજય તરફ જોવાનો ડોળો માણસે બદલવો પડશે. હારેલા માણસમાં જો મર્યાદાઓ છે તો જીતેલા માણસમાં તે નથી એમ કોઈ કહી શકશે ખરું ? જો એવું ન કહી શકાય તો હારેલો માણસ પોતાની મર્યાદાઓને કારણે જ હાર્યો છે એવું શી રીતે કહી શકાય ? ઊણપ, અધુરણ તો બન્ને પક્ષે છે, ખામીઓ પણ બન્ને પક્ષે છે, પરંતુ જીત માત્ર એકની થાય છે. આથી પરાજીત થયેલાઓએ પોતાના પરાજયનો સ્વીકાર કરવાનો છે, પરંતુ હીનભાવ અનુભવ્યા વગર!

- કલ્પેશ. ડી. સોની

અથવા

મનુષ્યોના આવેગોને સમજવા જેવા છે. જેમ કે ભૂખતરસનો આવેગ. પ્રાણીઓને ભૂખ લાગે છે, તરસ લાગે છે, તેના શરીરની રચના એવી રીતે કરાઈ છે કે તેને સમય-સમય ઉપર અન્નજળ વગેરેની આવશ્યકતા પડે જ. મશીનમાં ઈંધણ ભરવું પડે. ઈંધણ વિના મશીન ચાલી ન શકે, પણ ઈંધણ ખૂટી ગયું હોય તો મશીનને ભૂખનો આવેગ નથી આવતો. એટલે તે જડ છે. એટલે તે સુખદુઃખથી પર છે. પણ પ્રાણીઓને ભૂખ લાગે છે. જેમ જેમ ભૂખ વધતી જાય છે તેમ તેમ તેનો આવેગ પ્રબળ થતો જાય. જેમ જેમ આવેગ પ્રબળ બનતો જાય તેમ તેમ તે પોતાની જાત ઉપરથી કાબૂ ગુમાવતાં જાય. તેનાં વિનય, વિવેક, સમજણ વગેરે આવેગના વંટોળમાં ઊડી જાય, સમર્થમાં સમર્થ વ્યક્તિ પણ આવેગની તાણમાં તણાઈ જાય. આ કુદરતી વ્યવસ્થા છે. પ્રાણીમાત્ર આ વ્યથાની પકડમાં પકડાયેલાં છે.

- સ્વામી સચ્ચિદાનંદ.

૨ નીચેના 'બે' પૈકી કોઈ પણ એક ગદ્યખંડનું સંક્ષેપીકરણ કરો :

૧૪

માણસના મનની અંદર હંમેશા બે બારીઓ રહેલી છે. એકમાંથી પોતે કેવો છે તે જોઈ શકે અને બીજીમાંથી પોતે કેવો હોવો જોઈએ તેનો તેને ખ્યાલ આવી શકે છે. શરીર, મગજ અને મન એ બધાં નોખાં નોખાં તપાસવાં એ આપણું કામ છે, પણ તેટલેથી અટકી જઈએ તો એનું જ્ઞાન મેળવ્યા છતાં આપણે કંઈ ફાયદો મેળવી શકીશું નહિ. અન્યાય, દુષ્ટતા, અભિમાન વગેરેથી શું પરિણામ આવે છે, અને જ્યાં એ ત્રણ વસ્તુ હોય છે ત્યાં કેવી ખરાબી થાય છે, એ જાણવાની પણ જરૂર છે. અને એ જાણ્યેથી પણ બસ નથી, પણ જાણ્યા પછી એ પ્રમાણે વર્તવાનું છે. નીતીનો વિચાર તો 'આર્કિટેક્ટ'ના નકશા જેવો છે. નકશો ઘર કેમ બાંધવું તે બતાવે છે, પણ જેમ ચણતર ન કર્યું હોય તો નકશો નકામો થઈ પડે છે, તેમ નીતિના વિચાર પ્રમાણે આચરણ ન કર્યું હોય તો નીતિનો વિચાર નકામો થઈ પડે છે. ઘણા માણસો નીતિનાં વચનો યાદ કરે છે, તે વિશે ભાષાણો કરે છે. પણ તે પ્રમાણે ચાલતા નથી, અને ચાલવા માગતા પણ નથી. કેટલાક વળી એમ માને છે કે નીતિના વિચારો આ લોકમાં નહિ પણ મરણ પછી પરલોકમાં અમલમાં લાવવાના છે. આ કંઈ વખાણવા લાયક વિચાર ગણાય જ નહિ. એક વિચારવાન માણસે કહ્યું છે કે જો આપણે સંપૂર્ણ થવું જ હોય તો આજથી જ, ગમે તે દુઃખો સહન કરીને, નીતિ પ્રમાણે ચાલવું જોઈએ.

- ગાંધીજી

અથવા

આ તાણની વ્યક્તિ-સમાજ-રાષ્ટ્ર-વિશ્વ.... બધા પર વિઘાતક અસરો પડી છે. બધા અસ્વસ્થતાઓ અનુભવ કરી રહ્યા છે. ચારે બાજુ સૂક્ષ્મ અસલામતીનો ભાવ અનુભવાય છે. ચારે તરફ વિશ્વાસની કટોકટી ઊભી થવા લાગી છે. આ અકથ્ય ભયોને ટાળવા લોકો વધુ ને વધુ ભૌતિકવાદને શરણે જઈ રહ્યા છે. ભૌતિક વસ્તુઓથી પોતાને લાદી પોતે સલામત છે તેવો વહેમ જાળવવા મથામણ કરે છે. તો ઈન્દ્રિયોના અતિ ભોગો ભોગવી (?) અંતે એઈડ્ઝ, મેદ, કેન્સર વગેરેનો શિકાર બને છે. તાણ-અતિ ભૌતિકતા-ભોગવાદ... પરિણામ છે... ઈન્નભિન્ન જીવન ! કારણ ?

ખોટી વિચારસરણી. ખોટા ખ્યાલો. ઉપાય ? વિચારસરણી અને જીવનશૈલીમાં પરિવર્તન. તાણાનું એક બીજું વિચિત્ર કારણ પણ છે. તે છે - 'સતત ભીડમાં રહેવું. સતત લોકો વચ્ચે રહેવું.' વિચિત્ર લાગે તેવું વિધાન છે આ. વ્યક્તિ તો સામાજિક પ્રાણી છે. સમાજનો જ એક હિસ્સો છે. તો પછી લોકો સાથે, લોકો વચ્ચે રહેવું એ કંઈ અસામાન્ય ઘટના ન ગણાય. માની લ્યો કે બીજા સમૂહો વચ્ચે રહેવાનું ટાળી શકાય, પણ કુટુંબના સભ્યો વચ્ચે તો ટાળી ન શકાય ! અને બીજી વાત, કુટુંબ તો સલામતી આપે છે, પ્રેમ આપે છે અને બંને અનિવાર્ય છે. - આ દલીલો સાચી છે, પણ પૂર્ણ સત્ય નથી. કુટુંબમાં પ્રેમ મળે છે તે વાત સાચી, પણ સતત તેમની સાથે રહેવું એ, લાંબે ગાળે, 'આસક્તિ' જન્માવે છે. આસક્તિમાંથી 'પ્રેમાળ દાદાગીરી', 'હું કહું તે જ થાય', 'મારું કહેવું માનવું જ પડશે.' - જન્મે છે અને તે તાણ જન્માવે છે. અને સમાજના લોકો વચ્ચે રહેવું તો - મોટા ભાગે તાણ જ જન્માવે છે. અર્થ વિનાની, ખટપટ પ્રેરતી, નકારાત્મક, નિંદા પ્રેરતી વાતો વ્યક્તિને આંતરિક રીતે ઉદાસ અને હતાશ કરે છે. લાંબા ગાળે તેની નકારાત્મક અસરો જન્મે છે. સતત બીજાની વાતો સાંભળ્યા કરવાથી પણ મગજ ઉત્તેજિત રહે છે અને અશાંત થઈ જાય છે.

- હરેશ ધોળકિયા

૩ નીચેના ગદ્યખંડમાં યોગ્ય વિરામચિહ્નોનો ઉપયોગ કરી પુનઃ ગદ્યખંડનું લેખન કરો. ૧૪

રાવૈયામાં ટપાલનું દુઃખ હતું ટ્રેન શરૂ થયા પહેલાં તોરણિયા મારફત તેમાં ટપાલ આવતી હવે રાવૈયા સ્ટેશનથી ચાર જ માઈલ દૂર હતું પણ ટપાલની વ્યવસ્થા જૂની જ કાયમ રહી હતી તેથી એક દિવસ નકામો જતો રેલવેમાં નવી લાઈન થાય નવું સ્ટેશન થાય તેમાં પોસ્ટખાતાને શું એ ખાતું તો સ્વતંત્ર છે ના

અથવા

૩ અવતરચિહ્ન, ઉદગારચિહ્ન અને પ્રશ્નચિહ્નોનો પ્રયોગ વાક્યમાં ક્યારે કરવામાં આવે છે ? તે જણાવી, ત્રણેય ચિહ્નો માટે પ્રયોજાતી નિશાનીની ઓળખ ઉદાહરણ સાથે આપો. ૧૪

૪ 'કર્મધારય' અને 'તત્પુરુષ' સમાસની વ્યાખ્યા આપી, તેના પ્રકારોની ઉદાહરણસહ સમજૂતી આપો. ૧૪

અથવા

૪ નીચેના સમાસોનો વિગ્રહ કરી સમાસ ઓળખાવો : ૧૪

- (૧) રામલક્ષ્મણ
- (૨) ચારપાંચ
- (૩) દેવદીધું
- (૪) ખુશબોભર્યો
- (૫) સંસારસાગર
- (૬) નવરાત્રિ
- (૭) મર્મજ્ઞ

૫ નીચેના 'ચાર' પૈકી કોઈ પણ બે પ્રશ્નના માગ્યા પ્રમાણે ઉત્તર આપો :

૧૪

(૧) નીચેના રૂઢિપ્રયોગોના અર્થો આપી વાક્યમાં પ્રયોગ કરો.

- (૧) ઉચાળા ભરવા
- (૨) ઊજળો દહાડો
- (૩) ઊધડું લેવું
- (૪) કાગનો વાઘ કરવો
- (૫) કાચું સોનું
- (૬) કાસળ કાઢવું
- (૭) ઘડોલાડવો થવો

(૨) નીચેની કહેવતોનો અર્થ આપો.

- (૧) રાત થોડી ને વેશ ઝાઝા
- (૨) પારકી આશ સદા નિરાશ
- (૩) નવરો નખોદ વાળે
- (૪) દૂધનો દાઝયો છાશ ફૂંકીને પીએ
- (૫) ઝાઝા હાથ રળિયામણા
- (૬) ચોર કોટવાઈને દંડે
- (૭) ઘરનાં છોકરાં ઘંટી ચારે ને ઉપાધ્યાયને આટો

(૩) નીચેના રૂઢિપ્રયોગોના અર્થો આપી વાક્યમાં પ્રયોગ કરો.

- (૧) ઘોળીને પી જવું
- (૨) ચૌદમું રતન
- (૩) ડંકો વગાડવો
- (૪) ડાટ વાળવો
- (૫) થૂંકેલું ગળવું
- (૬) દાઢીમાં હાથ ઘાલવો
- (૭) દેડકાની પાંચશેરી

(૪) નીચેની કહેવતોનો અર્થ આપો.

- (૧) આપ ભલા તો જગ ભલા
- (૨) ઉજ્જડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન
- (૩) ઊજળું એટલું દૂધ નહિ
- (૪) એક પંથ દો કાજ
- (૫) કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય
- (૬) ફૂવામાં હોય તો હવાડામાં આવે
- (૭) અધૂરો ઘડો છલકાય ઘણો